

<https://collections.ushmm.org>

Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

RG – 50. 568.0003.02.02.

Intervija ar Aleksandru Pastoru (2.daļa)

RG – 50. 568.0003.02.02.

Aleksandrs Pastors

(trokšņi uz ielas, garāmbraucoši auto).

Jautājums: Vai jūs varat pastāstīt mums, kur jūs dzīvojāt kara laikā?

Atbilde: Nu, kara laika mēs dzīvojam vot šiten tanī mājā. Bet tā jau nav tā māja. Tā jau nodega 44.gadā. Tā bija ebreja māja. Mēs dzīvojām pie saimnieka, īrējām pie ebreja, īrējām dzīvokli. Mēs dzīvojām šitajā galā, a viņš dzīvoja šitajā galā. Tur blakus bija cita ebreja māja, ar veikalu – Potaši tādi tur dzīvoja, šeit bija Haļicki. Tālāk tur dzīvoja Raudiņi tādi drēbnieki, ebreji. Bet tagad arī tur tādas mājas vairs nav. Cita māja tur uzbūvēta. Nu, vot, tur ar Icebš tāds dzīvoja – stiklinieks – divstāvu māja tur tāda, aiz šitiem krūmiem bija viņa mājiņa. Vot tā bija. I tālāk tur daudz ebreju mājas visur bija, bet toreiz visas viņas bija tukšas jau, visi ebreji jau bija pārvietoti uz Brīvības ielu.

J: Varat parādīt, kur tas bija?

A: Te pāri ielai.

J: Kur viņi bija pārvietoti?

A: Nu, vot, aiz centra, tur lejā ir centrs, vot kur mašīnas iet, uz Brīvības ielu viņi visi bija, tai galā pilsētas pārvietoti, uz Brīvības ielu visi bija pārvietoti.

J: Un tad Jūs bijāt pavisam maziņš vēl? Jūs dzīvojāt šajā pusē centram?

A: Jā, nu mēs sākumā dzīvojām tur lejā, vēlāk tik pārnācām tik uz šito māju te. Nu, tagad tās visas mājas jaunas. Citas mājas vairs nav tur.

J: Un koki arī auga šajā pašā vietā kara laikā, vai nē?

A: Kas?

J: Koki.

A: Nē. Šitie koki vēlāk stādīti pēc kara. Toreiz te nebija koku, bez kokiem, vairāk varēja pārredzēt to centru.

J: Un kara laikā, Jūs tieši šeit staigājāt un redzējāt, kas notika?

A: Nu, tas ir pirmo kara gada, vēlāk es jau te nebiju.

J: Un ko Jūs varējāt redzēt no šitās vietas? Kas notika tur lejā?

A: Nu, vot kad tā bija trobeli sacēlis un tur to māju aizdedzināja, pretojās apšaušanai, mēs te vot redzējām centru, ka te bija uzlikts ložmetējs un šavuši..

J: Kurā vietā bija ložmetējs?

A: Centrā bija, pret baznīcu.

J: Un jūs ļoti labi varējāt redzēt?

A: Nu, jā, mēs te pie tā koka piegājām klāt un skatījāmies.

J: Tuvāk, ja no šitās vietas?

A: Jā.

J: A, kur tā māja, kura dega atradās?

A: Nu, tā. To no šejienes neredz, viņa tur aiz centra pa kreisi.

J: Mēs varam pāiet vēl uz priekšu, jūs parādīsiet, kur jūs stāvējāt tai dienā, kad ložmetējs darbojās.

A: Jā, varam. Nu, apmēram šeit. Varam te pa ielas malu iet.

J: Jūs staigājāt pa šito ielu diezgan bieži, ja?

A: Nu, ja. Es tepat dzīvojām, uz šitās ielas, blakus dzīvojām.

J: Un geto atradās tur lejā no kalniņa, ja?

A: Nu, jā. Tur, pāri centram, tur uz leju. Nu, vot, kur tā mašīna sarkanā, var redzēt un tad tur iet apmēram glābšanas centrs. Nu, vot tad mēs te, apmēram šinī vietā. Nu, tuvāk piegājām, bet pārāk tuvu jau negājām, jo tur policijas iecirknis bija.

J: Kurā vietā bija?

A: Nu, vot, tur tālāk, kur cilvēki pāri ielai iet, redziet tālumā, drusku uz šito pusi. Tā māja saglabājās.

J: Un tālāk jūs nelaida, ja?

A: Nē, nē. Tur nebija neviena, bet pašiem, kad tur parādītos, var jau padzīt. Drusku vēlāk jau arī gājām.

J: Daudz cilvēku atradās tanī vietā, kur geto bija?

A: Nu, tur visi pa mājām bija. Daži, uz ielas kas parādījās, tur tad raidīja šāvienus uz viņiem.

J: Uzreiz, ja?

A: Tad tur traki skrēja pa ielu pāri, bet vēlāk viss apklusa, tik no sākuma, kad to pretestību mēģināja viņiem organizēt – aizdedzināja māju un izšāva pāris reizes. Vēlāk jau viss apklusa, tik dažus šāvienu varēja dzirdēt, ka šauj un viss.

J: Jūs stāstījāt mums, ka ar zirgiem veda prom nošautos.

A: Nu, vēlāk jā, mēs jau tur vada neredzējām. Vēlāk stāstīja tie, kas veda.

J: No šitās vietas varēja redzēt?

A: No šitās vietas nē, nu kā tos cilvēkus dzina tad, kad pagriežas varēja redzēt, bet no šitās vietas skrējām, kur var tuvāk redzēt.

J: Jūs bijāt tuāk?

A: Jā – tur, lai redzētu.

J: Jūs skrējāt te pāri ceļam, ja?

A: Nu, jā, tur līdz Daugavpils ielai gandrīz, gar parka to malu, tur varēja piekļūt tuvāk.

J: Ar draugiem, ja?

A: Nu, jā. Šeit stāstīja tie, kas veda savus zirgus. Tie vēl varēja pastāstīt, ka viņi salasīja. Salasīja jau ne viņi, salasīja tie paši ebreji, kas tika šauti, vēlāk tika šauti. Vīriešus izdzina, lai aplasa visu, ratos sakrauj un tad i viņus apšauj.

J: Un visas mājas, kuras piederēja ebrejiem šeit apkārt, viņas pa ziemu stāvēja tukšas?

A: Jā. Jā. Šeit bija māja, te tāds stiklinieks Iceks dzīvoja. Uzvārdu aizmirsu, zinu, ka viņu par Iceku sauca, jo viņš ar stiklu braukāja pa laukiem. Pretī te dzīvoja tāda liela ģimene, ļoti liela ģimene. Tagad var redzēt te ir tāda trīs stāvu māja, te bija tāda viena tāda koka māja gara, bija te tāds drēbnieks Raudiņš dzīvoja. Viņam bija ļoti liela ģimene. Viņi visi uz šejieni - gan bērni mazi tur bija, gan pieauguši, dēls bija viņam Latvijas armijā dienējis, nu nodienējis jau. Toreiz karojis bija jau atbrīvots. A tur tālāk vēl viens, tāds Jihuljins A tur tā māja saglabājās, tagad viņai tikai citā krāsā krāsota ir. Tā arī bija ebreja māja. Viņam veikaliņš tur tālāk bija.

J: A jūs redzējāt, kā viņi pārbrauca uz geto?

A: Nē, nu, viņus pa dienu veda tur.

J: Jūs redzējāt to?

A: Viņi ar kājām gāja, viņus jau neviens neveda. Cik mantas atļāva līdzī nēmt, tik apbruņotu vīriešu pavadoībā veda viņus tur. Vairākas dienas viņi pārvietoja visu. Pirms šaušanas tas bija. Pirms tam bija nelielas grupas šautas, kā saka, bet tās bija tad tālāk aizvestas kaut kur. A vēlāk viņi veda, visi ar kājām gāja tur, cik tur mantas atļāva paņemt, gāja viņi kur, tad visu ielu atbrīvoja, ne tikai šito te, tā Raiņa tagadējā, toreiz Liepu iela bija. Nu visus pārvietoja tur aiz kalna, aiz centra, uz to pusi, kas, vot, Brīvības iela.

J: Un šeit palika tikai latvieši un krievi?

A: Jā. Jā. Jā. Latvieši, krievi, poļi, toreiz poļi arī bija daudz. A, ebrejus visus pārvietoja, mājas visas tukšas bija. Te bija tāds. Viņam spirta rūpnīca piederēja, te vot tā māja bija. Nu, viņa arī pārtaisīta, pamati tikai vecie palikuši.

J: Tagad pilsēta pavisam savādāk izskatās, ne tā kā kara laikā?

A: Bez šaubām. Tagad jau te pārbūvēta lielāka daļa. Tā iela te bija bruģēta ar akmeņiem.

J: Trotuāri arī bija, vai nē?

A: Kas?

J: Trotuāri arī bija, vai nē?

A: Trotuāri bija. Toreiz, neatceros, kurā gadā, vienu laiku lika būvēt trotuārus. Katram saimniekam lika izbūvēt trotuāru.

J: Vēl iepriekš kara?

A: Jā. Pirms kara. Kādā trīsdesmitā laikam septītajā, astotajā gadā, to jau sākuši bija. Pa galvenām ielām, bez šaubām, tur, kur nomaļas ieliņas, tur jau nekā nebija. Tur viss zaļš stāvēja.

J: Un mājas bija koka?

A: Nu, jā. Lielākā daļa koka bija mājas. Šeit visas bija koka mājas. Vot, šeit uz stūra bija māja - augšējais stāvs nodega, tas no koka bija, apakšējais stāvs, kur tagad veterinārā aptieka, tur baranku ceptuve bija.

J: A jūs atceraties to nakti, kad izveda mantas no jūsu kaimiņiem, kuri bija aizvesti prom?

A: Nu, vot, no tā saimnieka, no kura mēs irējām to dzīvokli, viņš otrā pusmājā dzīvoja. Nu, tā, pēc datuma es neatceros, bet es atceros, ka viņus dienā izveda, a naktī jau piebrauca ar vezumu un sakrāva mantas.

J: No kādas puses piebrauca Jūs neatceraties?

A: To es nezinu. Varēja tikai redzēt naktī, ka piebrauca pagalma pusē, varēja redzēt, ka viņi vairākas naktis jau braukuši.

J: Un no kaimiņu mājām ar veda?

A: Nu bez šaubām, visur veda. Mantas jau nevienas neatstās. Pievāca uzreiz.

J: Un pa ziemu mājas stāvēja tukšas?

A: Jā. A kam tad dzīvot tur? Tas, kas palika, tam bija dzīvot kur. Viņi jau neies svešā mājā. Tā tas bija.

J: A kas atbrauca pēc kara dzīvot šajās mājās? Vietējie?

A: Nu, es nezinu, ziniet. Es tik 50ajā gadā demobilizējos. Bez šaubām atradās. Tās mājas piederēja tad pašpārvaldei. Kā tas krievu laikā bija, kad visu pārņēma valsts. Nu, dažas mājas pārdeva, bija nopirkuši no laukiem, citi iedzīvotāji, kas jau pēc kara parādījās. Ļoti daudz bija iebraucēji no citurienes, no Krievijas, no tās puses, kā saka, sabraukuši. Mājas bija lielākoties visas komunālās, nu dažas bija pārdotas. Viena uz Raiņa bulvāra, tur tāds moderis dzīvoja kādreiz, viņam bija veikals apavu tur tāds. Nu to māju bija nopircis tāds Kalniņš. Viņš Preiļos kādreiz pats nedzīvoja, pēc kara viņš te iebrauca dzīvot. Tas to māju nopirka. Viņa i tagad saglabājusies, pārtaisīta tik drusku. A pārējais viss tā – cilvēki sāka braukt, vietas aizņēma.

J: Liels paldies Jums par interviju!